

Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Μια Ολιστική Προσέγγιση.

Εννοιολογικές Διασαφηνίσεις και Προϋποθέσεις Συνεργασίας και Ολοκλήρωσης

Περίληψη

Στο κείμενο αυτό επιχειρείται μια ολιστική προσέγγιση του «οράματος» της ευρωπαϊκής ενοποίησης, όπως αυτό προδιαγράφεται από τις θεμελιακές ιδέες δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τις συγκεκριμένες νοοτροπίες και πραγματικότητες οι οποίες την προσδιορίζουν σήμερα.

Οι αναπόδραστες αντιφάσεις των «μερικών» προσεγγίσεων των εννοιών αλλά και της ίδιας της ουσίας της ευρωπαϊκής «συνεργασίας» και «ολοκλήρωσης», ως κύριων διαστάσεων της ενοποίησης, οριοθετούνται και αναλύονται κριτικά στα πεδία της εσωτερικής αγοράς και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας και της δημοκρατίας και του πολιτισμού του ενιαίου οικονομικού και κοινωνικού χώρου της Ευρώπης, στα οποία διαμορφώνονται κατ' ανάγκην οι «μερικές» αντίστοιχα, κι όχι ολοκληρωμένες, πολιτικές.

Τέλος, με βάση τη μέθοδο των ολοκληρωμένων αποδόσεων της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, (αλλά και των πολυδιάστατων σχέσεων, αλληλεξαρτήσεων κι αλληλεπιδράσεών τους, και των τάσεων μεταβολών τους διά μέσου του χρόνου), ο γράφων τεκμηριώνει, (ιδιαίτερα στο πεδίο των ειδικότερων ερευνητικών του ενδιαφερόντων), ορισμένες απαραίτητες εννοιολογικές και ουσιαστικές διασαφηνίσεις, αλλά και τις προϋποθέσεις για τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ευρωπαϊκής ενοποίησης χωρίς τα σύμφυτα με τη «μερικότητα» των επιμέρους προσεγγίσεων μειονεκτήματα των αμιγώς «μερικών» πολιτικών στα πεδία της οικονομίας, του περιβάλλοντος, της έρευνας και της τεχνολογίας, των δικαιωμάτων των εργαζομένων και των πολιτών, του πολιτισμού κ.λπ.

* Ο Δ. Ρόκος είναι καθηγητής στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο.

1. Εισαγωγή. Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, Συνεργασία και Ολοκλήρωση

Η Ευρωπαϊκή Ιστορία, και όχι μόνο η πρόσφατη, έχει να παρουσιάσει μεγάλο αριθμό προσπαθειών σύνδεσης, ενότητας, συνεργασίας των χωρών της ηπείρου μας.

Πολλές και ποικίλες ήταν οι ιδέες και τα οράματα που κρύβονταν πίσω απ' τις προσπάθειες αυτές και εκφράστηκαν είτε ειρηνικά και δημοκρατικά (πανευρωπαϊκή κίνηση του C. Kalergi το 1923, πρόταση του Αρ. Briand, υπουργού εξωτερικών της Γαλλίας στην Κοινωνία των Εθνών, για ίδρυση στους κόλπους της μιας ευρωπαϊκής ένωσης το 1929 κ.λπ.), ή βίαια, αυταρχικά και ηγεμονικά (Ναπολέον: ευρωπαϊκή ενότητα υπό τη γαλλική ηγεμονία και η όχι βέβαια ίδιας ποιότητας υποταγή όλης της Ευρώπης στο Τρίτο Ράιχ από το Χίτλερ).

Τα διδάγματα της Ιστορίας, οι ανάγκες της πραγματικότητας σε μια καθημαγμένη απ' τους δύο πολέμους του αιώνα μας Ευρώπη, και η ωριμότητα που κερδίστηκε με επώδυνες διαδικασίες ανάμεσα σε φίλους και συμμάχους και πρώην θανάσιμους αντιπάλους, δημιούργησαν αργά αλλά σταθερά μια κοινότητα ιδεών: ότι μια καινούρια προσπάθεια για την ενοποίηση της Ευρώπης, που θα μπορούσε να υπερβεί τους λανθάνοντες εθνικισμούς και τις πολυδιάστατες σχετικές αναστολές, θα πρέπει να έχει στην αρχή περιορισμένους, κυρίως οικονομικούς στόχους και να βασίζεται στην ειρήνη, τη δημοκρατία και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Έτσι η ίδρυση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (23 Ιουλίου 1952), της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (1 Ιανουαρίου 1958) μετουσίωσαν και μετουσιώνουν τις ιδέες αυτές σε πράξη, αλλού με ικανοποιητικά κι αλλού με όχι ικανοποιητικά αποτελέσματα, σ' ένα διαρκώς και πιο πολύμορφο, πολύπλοκο και ραγδαία μεταβαλλόμενο διεθνές και εσωτερικό περιβάλλον.

Μετά τη Συνθήκη Συγχώνευσης (1 Ιουλίου 1967) και τις αλληπάλληλες διευρύνσεις της Κοινότητας με την προσχώρηση της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (1 Ιανουαρίου 1973), της Ελλάδας (1 Ιανουαρίου 1981) και της Ισπανίας και της Πορτογαλίας (1 Ιανουαρίου 1986), η Ευρώπη των 12 πλέον προχώρησε στη σημαντικότερη μέχρι σήμερα τροποποίηση των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη που ισχύει από την 1η Ιουλίου 1987.

Η πρόσφατη περίοδος μετά τη Σύνοδο κορυφής του Μάαστριχτ και την υπογραφή της φιλόδοξης Συνθήκης για την Ένωση της Ευρώπης από τους αρχηγούς των κρατών-μελών της Κοινότητας και κατά τη διαδικασία επικύρωσής της από τα κράτη-μέλη, σημαδεύεται από απρόβλεπτους κλυδωνισμούς κι εντάσεις σε κοινωνικό, οικονομικό και νομισματικό επίπεδο, που μαρτυρούν μια όχι τουλάχιστον ευτυχισμένη συνάντηση των απ' τα πάνω αντιλήψεων κι αποφάσεων για την ενοποίηση της Ευρώπης με την περίπου νομοτελειακά αναμενόμενη λαϊκή αποδοχή.

Την περίοδο αυτή διαπιστώνεται με έκπληξη από πολλούς, καλών προσθέσεων κατά τα άλλα και επαρκείς στη δουλειά τους τεχνοκράτες της κοινοτικής γραφειοκρατίας, ότι τα σχέδια επί χάρτου για την πορεία της ενοποίησης: από τη «Συνεργασία» («Συνένωση κυρίαρχων κρατών σε μια συνομοσπονδία στην οποία το καθένα απ' αυτά θα διατηρεί την εθνικοπολιτειακή του δομή») στην «Ολοκλήρωση» («Στη δημιουργία δηλαδή ενός ομοσπονδιακού κράτους, στο οποίο η επικρατούσα αντίληψη του «απαρβιάστου» και του «αδιαίρετου» της κυριαρχικής εξουσίας των κρατών-μελών θα υποχωρεί μπροστά στην πεποίθηση ότι οι ανεπάρκειες και οι ατέλειες των εθνικών τους συστημάτων μπορούν να υπερνικηθούν μόνο όταν οι εθνικές κυριαρχίες ενωθούν σε μια κοινή κυριαρχική εξουσία και συγχωνευθούν σε μια υπερεθνική κοινότητα υψηλότερου επιπέδου»), με την «βαθμιαία γεφύρωση της αντίθεσης μεταξύ της διαφύλαξης της εθνικής τους ανεξαρτησίας και της δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής ομοσπονδίας» (ΕΟΚ, 1990), δεν είναι στην πράξη εύκολα εγχειρήματα και δεν είναι μόνο «η αδράνεια των κρατών-μελών που θέλουν να διατηρήσουν την εθνική τους κυριαρχία» η αιτία γι' αυτό.

Διαπιστώνεται ακόμη ότι η σύγκλιση των οικονομιών συχνότατα συνεπάγεται πολυσήμαντες αποκλίσεις στην κοινωνία και ότι οι στόχοι της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που προστέθηκαν με την Ενιαία Πράξη (Άρθρο 130Α), δηλαδή:

- η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της Κοινότητας,
- η διόρθωση των ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιοχών (η μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης με τη Συνθήκη για την Ένωση της Ευρώπης) και
- η μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών, (συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση),

δε φαίνεται να πραγματώνονται με το συντονισμό της οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών, με τις επιμέρους κοινές πολιτικές, με την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς, με τη δράση των διαρθρωτικών ταμείων και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και με τα άλλα χρηματοδοτικά μέσα της Κοινότητας (Άρθρο 130Β).

Η οικονομική και κοινωνική συνοχή (οι δύο αυτές πτυχές είναι αδιαίρετες υποστηρίζει η Κοινότητα: Ευρώπη, η Ανθρώπινη Κοινωνία, Ευρωπαϊκά Κείμενα 4/1990) «σημαίνει μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των πλούσιων και φτωχών περιοχών».

«Οι φτωχές περιοχές πρέπει να αναπτυχθούν ταχύτερα από τις άλλες» κι αυτό για να εμποδισθεί μια «βεβιασμένη» και μαζική έξοδος των πληθυσμών τους προς τις οικονομικά εύρωστες περιοχές στο πλαίσιο της ελευθεροκοινωνίας των εργαζομένων (της εσωτερικής αγοράς) με προφανέστερες τις δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και των πλούσιων και των φτωχών περιοχών.

Η κυρίως γεωγραφική σύμφωνα με τα παραπάνω αναφορά της πολιτικής της «οικονομικής και κοινωνικής συνοχής» της Κοινότητας επεκτείνεται φραστικά και μόνο στις κατηγορίες των «περιθωριοποιημένων ατόμων» («Αν η Κοινότητα αγνοήσει τις μειονεκτούσες περιοχές ή τις κατηγορίες περιθωριοποιημένων ατόμων, κινδυνεύει να κλονιστεί ολόκληρο το οικοδόμημα και ολόκληρες ομάδες ατόμων θα αποβούν πολίτες δεύτερης κατηγορίας σε αντίθεση με το δημοκρατικό ιδεώδες που επιβεβαιώνεται στις Συνθήκες») (ΕΟΚ 4/1990).

Η ραγδαία αύξηση της ανεργίας, της νέας φτώχειας και του αριθμού των περιθωριοποιημένων πολιτών σ' όλες τις χώρες της Κοινότητας οριοθετούν και πιστοποιούν την τεράστια απόσταση των λόγων από τα έργα, αλλά και την αποτυχία των σχετικών ειδικών/μερικών πολιτικών που θεμελιώνουν την ένωση της Ευρώπης.

Μερικές απ' τις αιτίες αυτής της αποτυχίας θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε στη συνέχεια.

2. Η πολιτική Έρευνας και Τεχνολογίας. Το παράδειγμα μιας «μερικής» πολιτικής

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η οποία το 1973 διέθετε για την έρευνα και την ανάπτυξη 70.000.000 ECU (περίπου 160.000.000 τότε γερμανικά μάρκα), έφθασε να διαθέτει το 1984 σύμφωνα με τις εγκρίσεις πληρωμών για αντίστοιχες δραστηριότητες το περίπου επταπλάσιο ποσό των 477.273.000 ECU (1,06 δις γερμανικά μάρκα) ιεραρχώντας τις προτεραιότητες των επιλογών της για το 1984:

με δαπάνες 297.431.000 ECU για τον τομέα της ενέργειας (62,3%)

51.511.000 ECU για τον τομέα της γεωργίας, τις αναπτυσσόμενες χώρες κ.λπ. (10,8%)

48.770.000 ECU για τον τομέα των νέων τεχνολογιών (10,2%)

41.460.000 ECU για τον τομέα της υγείας (8,7%) (ιατρική, βιολογία, περιβάλλον)

23.600.000 ECU για τον τομέα της βιομηχανίας (5,0%)

14.501.000 ECU για τον τομέα των πρώτων υλών (3,0%)

Συνολικά οι δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας το 1984 έφθαναν μόνο στο 1,63% του προϋπολογισμού της και ο σχεδιασμός της στο φως των τότε συνθηκών πρόβλεπε μέσα απ' το Πρόγραμμα Πλαίσιο για την περίοδο 1984-1987 αύξηση των δαπανών για την έρευνα, την τεχνολογία και την επίδειξη (εφαρμοσμένα ερευνητικά/τεχνολογικά αντικείμενα σε συγκεκριμένες συνθήκες) συνολικού ποσού για τις σχετικές δραστηριότητες στο συνολικό ποσό των 3,75 δισεκατομμυρίων ECU.

Με το Πρόγραμμα Πλαίσιο 1984-1987 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συγκεκριμενοποίησε τους ερευνητικούς τεχνολογικούς κι αναπτυξιακούς της στόχους κα

επανειράρχησε τις προτεραιότητές της, συνεκτιμώντας στο πλαίσιο του ραγδαία επιταχυνόμενου ανταγωνισμού της με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία τις αντίστοιχες πολιτικές των βασικών ανταγωνιστών της.

Έτσι κύριοι στόχοι της στο πεδίο της έρευνας και της τεχνολογίας για την περίοδο 1984-1987 (σε σταθερές τιμές 1982) ήταν:

1. Η βελτίωση της διαχείρισης των ενεργειακών πόρων με δαπάνες: 1.770.000.000 ECU, που αντιστοιχούν στο 47,2% του συνόλου των σχετικών δαπανών.

2. Η προώθηση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας με δαπάνες 1.060.000.000 ECU, που αντιστοιχούν στο 28,2% του συνόλου.

3. Η βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας με δαπάνες 388.000.000 ECU, που αντιστοιχούν στο 10,3% του συνόλου.

4. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του επιστημονικού και τεχνικού δυναμικού της κοινότητας και οι σχετικές «οριζόντιες» ενέργειες με δαπάνες 175.000.000 ECU, που αντιστοιχούν στο 4,7% του συνόλου.

5. Η ενίσχυση της αναπτυξιακής βοήθειας με δαπάνες 150.000.000 ECU, που αντιστοιχούν στο 4,0% του συνόλου.

6. Η προώθηση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας με δαπάνες 130.000.000 ECU, που αντιστοιχούν στο 3,5% του συνόλου.

7. Η βελτίωση της διαχείρισης των πρώτων υλών με δαπάνες 80.000.000 ECU, που αντιστοιχούν στο 2,1% του συνόλου.

Στο οριακό σημείο λοιπόν επανεξέτασης της πολιτικής, της έρευνας και της τεχνολογίας το 1984, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ακόμη και «σημειολογικά» οριοθετεί τις επιλογές της, προώθησης της «ανταγωνιστικότητας» (π.χ. στη γεωργία και τη βιομηχανία, στην επιστήμη και την τεχνική), της βελτίωσης της «διαχείρισης» και της «αποτελεσματικότητας», μεταφέρει και μετασχηματίζει τη βιολογία ως βιοτεχνολογία για να την εντάξει στις νέες τεχνολογίες (βιομηχανία) και σηματοδοτεί τάσεις ποσοτικού χαρακτήρα με σαφείς ποιοτικές (πολιτικά) προγραμματικές επιλογές, οι οποίες απεικονίζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Τομείς έρευνας και τεχνολογίας	1984	1984-1987
Ενέργεια	62,3%	47,2%
Βιομηχανία και Νέες Τεχνολογίες	15,2%	28,2%
Γεωργία και Αναπτυσσόμενες χώρες κ.λπ.	10,8%	7,5%

Υγεία, Βελτίωση συνθηκών ζωής και εργασίας, Περιβάλλον	8,7%	10,3%
Πρώτες ύλες	3,0%	2,1%
Βελτίωση της αποτελεσματικότητας του επιστημονικού και τεχνικού δυναμικού	—	4,7%
Σύνολο	100,0	100,0

Ο ανταγωνιστικός κι εμποροβιομηχανοκεντρικός κυρίως χαρακτήρας των τάσεων της πολιτικής έρευνας και τεχνολογίας που αποφάσισε για την περίοδο 1984-1987 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα με το ψήφισμα του Συμβουλίου των Υπουργών της 25.7.1983 δίνει ιδιαίτερο βάρος στην ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών (Πρόγραμμα ESPRIT, Βιοτεχνολογία, Τηλεπικοινωνίες) με σχετικές δαπάνες 680.000.000 ECU, αλλά και των νέων τεχνικών και νέων προϊόντων για τις συμβατικές επιχειρήσεις με 350.000.000 ECU, και καθιλώνει την προώθηση των ανθρωποκεντρικού κυρίως χαρακτήρα ερευνητικών δραστηριοτήτων της περίπου στο 10% (βελτίωση της ασφάλειας και της προστασίας της υγείας, προστασία του περιβάλλοντος).

Μια προσεχτικότερη όμως προσέγγιση των αναλυτικών στοιχείων του προγράμματος 1984-1987 θα μπορούσε να οδηγήσει στη διαπίστωση ότι και ορισμένοι άλλοι επιμέρους στόχοι του προγράμματος εντάσσονται ή μπορούν δυνάμει να ενταχθούν σε «δράσεις» ανθρωποκεντρικού χαρακτήρα, όπως π.χ. η προώθηση της έρευνας στο πεδίο της ελεγχόμενης θερμοπυρηνικής σύντηξης με κυριότερο το πρόγραμμα JET, Joint European Torus (480.000.000 ECU), η ανάπτυξη των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας (ηλιακής, αιολικής, υδάτινης, γεωθερμικής) (310.000.000 ECU), η ορθολογική χρήση της ενέργειας (520.000.000 ECU), η ενίσχυση της αναπτυξιακής βοήθειας (150.000.000 ECU), αλλά και η ενίσχυση της διεπιστημονικής διεθνούς συνεργασίας στην έρευνα των πολύπλοκων σημειών προβλημάτων της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας.

Για την περίοδο 1987-1991 οι κύριοι στόχοι της Ε.Κ. στο πεδίο της έρευνας και της τεχνολογίας προδιαγράφονται στο σχετικό πρόγραμμα-πλαίσιο με σημαντικές ποσοτικές, ποιοτικές αλλά και σημειολογικές αλλαγές, οι οποίες επιδέχονται πολλαπλές αναγνώσεις.

Οι ονομασίες τους ξεπερνούν τον «ανταγωνιστικό», «βελτιωτικό», «διαχειριστικό», «ορθολογικό» χαρακτήρα των στόχων του αντίστοιχου προγράμματος της περιόδου 1984-1987 και καθορίζουν με «θετικό» ως και «απειλητικό» («εκμετάλλευση») τρόπο τις σχετικές πολιτικές επιλογές και την ερευνητική και τεχνο

λογική στρατηγική της Κοινότητας. Προτάσσονται με δραματικό τρόπο, ποσοτικά και ποιοτικά οι νέες τεχνολογίες και ιδιαίτερα οι τεχνολογίες των ηλεκτρονικών υπολογιστών, των επικοινωνιών και των νέων υπηρεσιών κοινού συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, οι οποίες και αποτελούν τον κυριότερο στόχο της ερευνητικής και τεχνολογικής στρατηγικής της Κοινότητας «Προς μια μεγάλη αγορά και μια κοινωνία της πληροφορίας και των επικοινωνιών» (ΕΟΚ, 1990), με δαπάνες 2,275 δισ. ECU που αντιστοιχούν στο 42,17% των συνολικών δαπανών έρευνας και τεχνολογίας. Εισάγεται για πρώτη φορά ο στόχος της εκμετάλλευσης των θαλάσσιων κοιτασμάτων και διαθεσίμων και ονομαστικά μόνο προτάσσεται ο στόχος «ποιότητα ζωής».

Αναλυτικά κατά σειρά μεγέθους δαπανών οι στόχοι του προγράμματος-πλαίσιου 1987-1991 ήταν:

1. Προς μια μεγάλη αγορά και μια κοινωνία της πληροφορίας και των επικοινωνιών με 2.275 εκατομμύρια ECU, 42,17% (απ' τα οποία 1.600 εκατομμύρια ECU για τις τεχνολογίες πληροφορίας)
2. Ενέργεια με 1.173 εκατομμύρια ECU, 21,74%
3. Εκσυγχρονισμός των βιομηχανικών τομέων με 845 εκατομμύρια ECU, 15,66%
4. Ποιότητα ζωής με 375 εκατομμύρια ECU, 6,94%
5. Βελτίωση της ευρωπαϊκής, επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας με 288 εκατομμύρια ECU, 5,34%
6. Εκμετάλλευση και βέλτιστη χρήση των βιολογικών διαθεσίμων με 280 εκατομμύρια ECU, 5,19%
7. Επιστήμη και τεχνολογία για ανάπτυξη με 80 εκατομμύρια ECU, 1,48%
8. Εκμετάλλευση των θαλάσσιων κοιτασμάτων και διαθεσίμων με 80 εκατομμύρια ECU, 1,48%

Στο τρίτο Πρόγραμμα Πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογίας 1990-94 της Κοινότητας, του οποίου το ύψος δαπανών παρουσιάζει μια σχετική στασιμότητα (5.700 εκατ. ECU έναντι 5.396 εκατ. ECU του δεύτερου προγράμματος) σημειώνεται μια ενδιαφέρουσα αναδόμηση, ενοποίηση και αναδιάρθρωση των σχετικών πεδίων. Οι αλλαγές αυτές σημειολογικά αλλά και ουσιαστικά σηματοδοτούν τις συνεχείς εξελίξεις στη φιλοσοφία και τις πολιτικές έρευνας και τεχνολογίας της Κοινότητας που αποτελούν αναπόσπαστο και αναπόδραστο παρακολούθημα αντίστοιχων εξελίξεων στη σύλληψη της στρατηγικής της συνολικής πορείας της.

Στην πρώτη και κύρια ενότητα των *Enabling Technologies*, οι οποίες θα απορροφήσουν το 54,5% του συνόλου, εντάσσονται πλέον οι νέες τεχνολογίες και ιδιαίτερα οι τεχνολογίες πληροφορίας, επικοινωνιών και συστημάτων γενικού συμφέροντος (38,9%) από κοινού με τις βιομηχανικές τεχνολογίες και τις τεχνολογίες υλικών (15,6%).

Στη δεύτερη μεγάλη ενότητα της *Διαχείρισης των φυσικών διαθεσίμων* η οποία θα απορροφήσει το 36,4% των δαπανών έρευνας και τεχνολογία συμπεριλαμβάνονται πλέον το περιβάλλον, η ποιότητα ζωής (του δεύτερου Προγράμματος Πλαισίου), οι επιστήμες και τεχνολογίες ζωής (βιοτεχνολογία, αγροτική και αγροτοβιομηχανική έρευνα κ.λπ.) για την Ευρώπη αλλά και για τις αναπτυσσόμενες χώρες και η ενέργεια (14,3%).

Τέλος, στην τρίτη ενότητα *Διαχείριση των ανθρώπινων πνευματικών (Intellectual) διαθεσίμων* εντάσσεται ως μόνος στόχος το ανθρώπινο δυναμικό και η κινητικότητα του, τα οποία θα απορροφήσουν το τελευταίο 9,1% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων της κοινότητας για την ανάπτυξη της έρευνας και της τεχνολογίας.

Η μεταβολή των ποσών των δαπανών για αντίστοιχους τομείς ανάπτυξης της έρευνας και τεχνολογίας του τρίτου Προγράμματος Πλαισίου σε σχέση με τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν για τα προηγούμενα Προγράμματα Πλαίσια, καθώς κι οι εσωτερικές ανακατατάξεις των κονδυλίων, μαρτυρούν ακόμη και σε πρώτη ανάγνωση την απουσία σύνδεσης της στρατηγικής σημασίας πολιτικής έρευνας και τεχνολογίας της κοινότητας με μια στρατηγική προοπτική της ευρωπαϊκής ένωσης ως φορέα ενός δημιουργικού εναλλακτικού οράματος για τον κόσμο μας.

Μένει λοιπόν και η πολιτική έρευνας και τεχνολογίας ως μια «μερική» πολιτική της Κοινότητας, αθροιζόμενη απλά μηχανιστικά στις άλλες «μερικές» πολιτικές της που συναπαρτίζουν τον ανταγωνιστικό κύριο χαρακτήρα της ως νέας μεγάλης δύναμης απέναντι στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, με βασικό στόχο να καλύψει το τεχνολογικό χάσμα που τη χωρίζει απ' αυτές.

O R. Williams (1989), μετά από μια διεξοδική κριτική ανάλυση των απόψεων ότι το τεχνολογικό χάσμα ανάμεσα στην Ιαπωνία ή τις ΗΠΑ απ' τη μια μεριά και την ΕΟΚ απ' την άλλη οφείλεται:

- στην πολιτική διαίρεση της Κοινότητας,
 - σε μη τεχνολογικές διαφορές, όπως π.χ. οι ευρωπαϊκές πολιτικές και οικονομικές ακαμψίες που παρακωλύουν τις καινοτομίες,
 - στην ανομοιομορφία (εμβλασματικότητα) των σχετικών πολιτικών συνεργασίας της Κοινότητας και στην αρνητικού χαρακτήρα διαδικασία επιλογής των αντικειμένων (π.χ. αυτά που είναι εξαιρετικά ριψοκίνδυνα για μια μόνο κυβέρνηση ή μεμονωμένες ιδιωτικές επιχειρήσεις) κ.λπ.
- καταλήγει να επισημάνει κι αυτός τη «μερικότητα» των προσεγγίσεων των σχετικών επιλογών της, ως κύρια αιτία, μια που η Κοινότητα δεν υιοθέτησε τη συμβολική αξία της ολοκλήρωσης της επιστήμης και της τεχνολογίας ως δείκτη πολιτισμού, παράπλευρου με αυτούς της τέχνης και της φιλοσοφίας, τόσο πρόθυμα όσο η Αμερική και η Ιαπωνία.

Σύμφωνα με τα ίδια τα κείμενα της Κοινότητας άλλωστε:

«Η πολιτική ανάπτυξης της έρευνας και της τεχνολογίας της Κοινότητας κυρίως αποσκοπεί (μ' άλλα λόγια περιορίζεται):

– στην πέραν των συνόρων συνεργασία, το συντονισμό και την κινητικότητα μεταξύ βιομηχανίας και επιστήμης,

– στην υποστήριξη της βασικής έρευνας η οποία αποβαίνει όλο και περισσότερο σημαντική και για την οποία οι μέσου μεγέθους εταιρίες συχνά δεν έχουν το απαραίτητο προσωπικό και κεφάλαιο,

– στην ολοκλήρωση της έρευνας και της τεχνολογίας στη σύλληψη (έννοια) συμπλήρωσης της ενιαίας εσωτερικής αγοράς στην Ευρώπη.

Αυτό αφορά ειδικότερα στην προτυποποίηση η οποία συχνά απαιτεί υψηλά επίπεδα έρευνας και ανάπτυξης».

Η πολιτική έρευνας και τεχνολογίας της Κοινότητας συνεπώς περιορίζει τους ορίζοντές της σε «μερικούς» στόχους, σε δορυφορικό και συμπληρωματικό προς τη βιομηχανία και την εσωτερική αγορά κυρίως ρόλο.

3. Όψεις του Δημοκρατικού Ελλείμματος και Ευρωπαϊκή «Ολοκλήρωση»

Μια διαδικασία αξιόπιστης και πολυδιάστατης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης θα επεδίωκε σε κάθε βήμα και σε όλα τα επίπεδα να περιορίζει συστηματικά και με σχέδιο το πανθομολογούμενα διαπιστωμένο έλλειμμα δημοκρατίας.

Έτσι αξιοποιώντας κριτικά, συνδυασμένα και με ολοκληρωμένο τρόπο και τις σχετικές εκτιμήσεις των ευροβαρομέτρων (των επίσημων δημοσκοπήσεων της Κοινότητας: ΕΟΚ, 4/1990) όπως π.χ. της σφυγμομέτρησης της κοινής γνώμης για το ρατσισμό και την ξενοφοβία (δείγμα 11.795 ενηλίκων στις 12 χώρες της ΕΟΚ), η οποία έγινε τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο του 1989 και δημοσιεύθηκε το Νοέμβριο του 1989 και που έδειξε:

(α) ότι 78% των πολιτών της θεωρούν ότι η δημοκρατία είναι το καλύτερο πολιτικό σύστημα σ' όλες τις περιστάσεις,

ότι 9% των πολιτών της μόνο θεωρούν ότι σε ορισμένες μόνο περιστάσεις η δικτατορία μπορεί να είναι θετική λύση,

και ότι 12% των πολιτών της θεωρούν «ότι τα άτομα της κατηγορίας τους δεν βρίσκουν διαφορά είτε ζουν σε δικτατορία ή σε δημοκρατία»,

(β) ότι 94% των πολιτών της θεωρούν ότι το δικαίωμα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να τηρείται πάντοτε και μόνο 4% ότι η τήρησή του εξαρτάται από την περίσταση,

ότι 91% των πολιτών της θεωρούν ότι το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής πρέπει να τηρείται πάντοτε και μόνο 6% ότι η τήρησή του εξαρτάται από την περίσταση,

ότι 90% των πολιτών της θεωρούν ότι το δικαίωμα εργασίας πρέπει να τηρείται πάντοτε και μόνο 8% από την περίσταση,

ότι 87% των πολιτών της η ισότητα έναντι του νόμου πάντοτε (10% από την περίσταση),

ότι 84% των πολιτών της το δικαίωμα της προσωπικής ασφάλειας και προστασίας πάντοτε (11% από την περίπτωση)

και μεταξύ άλλων ότι 79% των πολιτών της θεωρούν ότι το δικαίωμα των λαών στη γλώσσα και τον πολιτισμό τους πρέπει να τηρείται πάντοτε και μόνο το 18% ότι η τήρησή του εξαρτάται από την περίπτωση,

και (γ) ότι υπάρχει μια αξιοσημείωτη, σαφέστατη και πολυσήμαντη οριακή γραμμή που χωρίζει το 88% των Ευρωπαίων πολιτών που θεωρούν ότι η ελευθερία και η ισότητα είναι σημαντικές, απ' τη μια μεριά στο 44% που εάν έπρεπε να επιλέξουν μια από τις δύο θα θεωρούσαν την προσωπική ελευθερία περισσότερο σημαντική, «καθ' όσον ο κάθε άνθρωπος πρέπει να ζει ελεύθερος και να αναπτύσσεται χωρίς εμπόδια», και απ' την άλλη, στο ακριβώς ίδιο ποσοστό 44% που εάν έπρεπε να επιλέξουν μια από τις δύο, θα θεωρούσαν την ισότητα σημαντικότερη, «κατά την έννοια ότι κανείς δεν πρέπει να στερείται των προνομίων και οι διαφορές μεταξύ των κοινωνικών τάξεων πρέπει να είναι μικρότερες»,

θα μπορούσαμε ν' αναρωτηθούμε βάσιμα πόσο δημοκρατική π.χ. είναι η απόφαση (CEC, 1990) να χρηματοδοτηθεί η έρευνα και η τεχνολογία για την περίοδο 1987-1992 στα πεδία των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών με 1,6 δις ECU για το Πρόγραμμα ESPRIT II (μικροηλεκτρονική και περιφερειακές τεχνολογίες, συστήματα επεξεργασίας πληροφοριών, σχετικές τεχνολογίες εφαρμογών κ.λπ.), με 550 εκατομμύρια ECU για το Πρόγραμμα RACE (Τηλεπικοινωνίες) και μόνο:

- με 80 εκατομμύρια ECU το δομικής σημασίας, διαρθρωτικό, αναπτυξιακού χαρακτήρα Πρόγραμμα STD (επιστήμη και τεχνολογία για την ανάπτυξη)

- με 12,5 εκατομμύρια ECU το Πρόγραμμα EUOTRA, για την εξασφάλιση σε τεχνικοδιαδικαστικό και ενδεχομένως μακροπρόθεσμα σε εξαιρετικά ουσιαστικό επίπεδο, της ισοτιμίας στη δυνατότητα αξιοποίησης όλων των γλωσσών της κοινότητας,

- με 6 εκατομμύρια ECU το Πρόγραμμα SPES για την οικονομική επιστήμη (τα οικονομικά της ολοκλήρωσης, προβλήματα στα πεδία της απασχόλησης, της υγείας και των κοινωνικών πολιτικών κ.λπ.).

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι δύο απ' τα κυριότερα ενδιαφέροντα της χρηματοδοτούμενης «αιχμιακά» απ' την Κοινότητα κι απολύτως ανισότροπα έρευνας στα πεδία των τεχνολογιών «αιχμής» της πληροφορίας και των επικοινωνιών είναι η ανάπτυξη τηλεόρασης υψηλής ευκρίνειας και της κινητής και ψηφιακής τηλεφωνίας, μπορούμε να καταλήξουμε εύκολα στο συμπέρασμα ότι η Κοινότητα στο βωμό του τεχνολογικού και του γενικότερου ανταγωνισμού της με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία και με βάση τις κυρίαρχες επιλογές των κυβερνήσεων των κρατών-μελών της, αγνοεί τις ανάγκες οι οποίες προκύπτουν, έστω κι απ' τις «μερικές» κι ανολοκλήρωτες ειδικές πολιτικές της που στοχεύουν στην οικονομική και κοινωνική συνοχή της, ορισμένες απ' αυτές τις ανατρέπει ολοσχερώς, βαθαίνει το χάσμα ανάμεσα στις προνομιούχες και μειονεκτούσες περιφέρειές της και τις

αντίστοιχες κατηγορίες πολιτών (με γεωγραφική, εθνική και/ή ταξική αναφορά), αναιρώντας έτσι στην πράξη το ίδιο το «όραμά» της.

4. Κοινοτική Αλληλεγγύη και Ευρωπαϊκή «Ολοκλήρωση»

Ένα άλλο απαραίτητο στοιχείο μιας αξιόπιστης πολιτικής για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι η αλληλεγγύη των συνιστωσών της Κοινότητας σε όλα τα επίπεδα.

Μια σειρά από πρόσφατα γεγονότα αποδεικνύουν ότι το στοιχείο αυτό βρίσκεται δυστυχώς σε μεγαλύτερο έλλειμμα ακόμη κι από αυτό της δημοκρατίας, με αποτέλεσμα να οξύνεται η αμφισβήτηση από ευρύτετες ομάδες πολιτών της Κοινότητας όχι μόνο για τις συγκεκριμένες πρακτικές της, αλλά και για τις ίσως καλύτερες θεωρητικά σχετικές προθέσεις της.

Και πρώτα πρώτα ας σταθούμε στη δίνη των πρόσφατων δραματικών εξελίξεων στο πεδίο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Όπως ξέρουμε, θεωρητικά/συμβατικά:

η οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ), η βασικότερη συνιστώσα της Συνθήκης για την ευρωπαϊκή ένωση σύμφωνα με τη Σύνοδο του Μάαστριχτ που θα πρέπει να έχει επιτευχθεί μέχρι το 2.000, ορίζει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει, σε τρία στάδια, συντονίζοντας τις οικονομικές πολιτικές τους, (χωρίς να τις ενοποιήσουν), με κατευθυντήριες αρχές:

- τη σταθερότητα των τιμών,
- την εξυγίανση των δημόσιων οικονομιών τους,
- την εξασφάλιση υγιών νομισματικών συνθηκών και
- το σταθερό ισοζύγιο πληρωμών,

να αποκτήσουν κοινή νομισματική πολιτική και ενιαίο νόμισμα.

Στο πρώτο στάδιο διαμορφώνονται τα *Εθνικά Προγράμματα Σύγκλισης*, με τις προσαρμογές που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν στις εθνικές οικονομίες, ώστε κάθε κράτος-μέλος να καλύπτει τις απαραίτητες προϋποθέσεις, οι οποίες προβλέπονται για την ένταξή του στην τελική φάση της ΟΝΕ.

Την περίοδο αυτή ισχύει κι εφαρμόζεται η «πολυμερής εποπτεία» για τις οικονομικές πολιτικές και την εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών των κρατών-μελών, πεδία τα οποία είναι πλέον κοινού ενδιαφέροντος.

Στο δεύτερο στάδιο, (στάδιο έντασης των προσπαθειών σύγκλισης των οικονομιών κι απαρχής εφαρμογής μιας κοινής νομισματικής πολιτικής), η Επιτροπή θα ελέγχει με βάση τα κριτήρια δημοσιονομικής πειθαρχίας που ορίζει η Συνθήκη του Μάαστριχτ (δημόσιο έλλειμμα < 3% του ΑΕΠ και δημόσιο χρέος < 60% ΑΕΠ), τις πιθανές αποκλίσεις των κρατών μελών από τους στόχους της ΟΝΕ.

Κι αν οι «τάσεις» τουλάχιστον των προσπαθειών ενός κράτους-μέλους δεν

είναι επαρκώς ικανοποιητικές, το Συμβούλιο θα μπορεί να διατυπώνει δημόσια συστάσεις, να ζητήσει την *εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων* μείωσης του ελλείμματος και σε περίπτωση μη συμμόρφωσης θα έχει το δικαίωμα να επιβάλει κυρώσεις.

Κατά τη διάρκεια του δεύτερου σταδίου προβλέπεται να αρχίσει τη λειτουργία του το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο (Ε.Ν.Ι.) για να συμβάλει στη διαμόρφωση των προϋποθέσεων για την ενιαία νομισματική πολιτική και το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα.

Το Ε.Ν.Ι. υπό προϋποθέσεις θα μπορεί να εκφράζει γνώμη και να απευθύνει συστάσεις προς τις εθνικές κυβερνήσεις στο πεδίο της νομισματικής τους πολιτικής.

Προϋποθέσεις για την ένταξη ενός κράτους-μέλους της Κοινότητας στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ είναι:

(α) Ο χαμηλός πληθωρισμός (όχι πάνω από 1,5% από το μέσο όρο των πληθωρισμών των τριών κρατών-μελών με την καλύτερη σχετική επίδοση),

(β) Να διατηρείται το δημόσιο έλλειμμα < του 3% του ΑΕΠ,

(γ) Τα χαμηλά μακροπρόθεσμα επιτόκια, (όχι πάνω από 2% από το μέσο όρο των επιτοκίων των τριών κρατών-μελών με την καλύτερη σχετική επίδοση),

(δ) Η τήρηση στενών περιθωρίων διακύμανσης του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος.

Στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ οι Κεντρικές Εθνικές Τράπεζες θα περάσουν στην ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα το μέγιστο μέρος των δικαιοδοσιών και των προνομίων τους μετατρέπόμενες ουσιαστικά σε παραρτήματά της και τα κράτη-μέλη θα έχουν πλέον ενιαία νομισματική πολιτική, αλλά όχι κατ' ανάγκην και ενιαία οικονομική πολιτική.

Από τις 17 Σεπτεμβρίου 1992 και μετά οι επί χάρτου σχεδιασμοί για την ΟΝΕ στο πλαίσιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση τείνουν να καταρρεύσουν ολοσχερώς, γιατί τα κράτη-μέλη και ιδιαίτερα το ισχυρότερο οικονομικά απ' αυτά, η Γερμανία, αποδεικνύεται ότι αποδίδουν στη θεμελιακής σημασίας εννοιολογικά και ουσιαστικά για την Ολοκλήρωση, («συμπλήρωση των κενών ή των ελλείψεων», «συμπλήρωση ενός πράγματος», «τελείωση», «συναποτέλεση» και με την αρχαία γραμματεία «πλήρης ανάρρωση της υγείας», «η τέλεια ανάρρωση»), *πολιτική της αλληλεγγύης*, μηδενικό έως διακοσμητικό ρόλο.

Έτσι τα προβλήματα τα οποία ανακύπτουν στα κράτη-μέλη κατά τη δυσκολότατη και συχνότατα κοινωνικά άδικη πορεία οικονομικής σταθεροποίησης κι εξυγίανσης των δημόσιων οικονομικών τους στο πλαίσιο της ΟΝΕ αντί ν' αντιμετωπίζονται με τη θεωρητικά κατοχυρωμένη κοινοτική αλληλεγγύη, οξύνονται κι επιδεινώνονται δραματικά απ' τους επιβιώνοντες εσωτερικούς ανταγωνισμούς και την κερδοσκοπία και η οποιαδήποτε επίλυσή τους μετά την οποιαδήποτε πιθανή ομαλοποίηση θα συνεπάγεται και *πάλι* βάρη και μόνο για τις ασθενέστερες εισοδηματικά και πιο εξαρτημένες κατηγορίες πολιτών των πιο

προβληματικών κρατών-μελών, αναιρώντας στην πράξη κάθε νόημα της ευρωπαϊκής «Ολοκλήρωσης».

Συγκεκριμένα η Γερμανία, που αποτελεί σταθερά το δέος (ως τέως αντίπαλος και τώρα εταίρος) των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, κρατώντας πρακτικά (παρά την ανεπαισθητή μείωσή τους) με την Εθνική Κεντρική της Τράπεζα υψηλά επιτόκια για να τιθασεύσει τον πληθωρισμό στην πρώην Ανατολική Γερμανία, αναγκάζει όλους, είτε να επενδύσουν σε μάρκα πουλώντας λιρέτες, στερλίνες, πεσέτες και τα άλλα εθνικά νομίσματα που αντιμετωπίζουν προβλήματα, ή απ' την άλλη μεριά να προσπαθούν να στηρίξουν ως σκληρό, πλασματικά, το εθνικό τους νόμισμα (π.χ. δραχμή), ξοδεύοντας σε τέσσερις μέρες (η Ελλάδα) το 10% των πολύτιμων συναλλαγματικών της αποθεμάτων για να αγοράσει δραχμές.

Οι αντιδράσεις αυτές και οι συνδυασμοί τους ανεβάζουν την τιμή του μάρκου και την διατηρούν υψηλή, και με την αναπόδραστη υποτίμηση των άλλων εθνικών νομισμάτων (ή τουλάχιστον με την ταχύτατη διολίσθησή τους) δυναμώνουν παραγωγικά και καταναλωτικά τη Γερμανία (εισαγωγή φθηνών πρώτων υλών και καταναλωτικών προϊόντων), μεγαλώνουν το χάσμα ανάμεσα στο λαό της ως σύνολο (και ιδιαίτερα στα προνομιούχα τμήματά του) και τους άλλους λαούς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και συντηρούν κι αναπαράγουν εθνικιστικούς μύθους υπεροχής που βεβαίως αντιστρατεύονται, αν δεν αναιρούν πλήρως, το γενεσιουργό όραμα της Κοινότητας. Οι εξελίξεις της συναλλαγματικής κρίσης του Σεπτεμβρίου 1992 είδαμε ότι επηρεάζουν με τις επιπτώσεις τους καταλυτικά και τις γενικότερες πολιτικές εξελίξεις και μάλιστα μ' ένα τρόπο εκβιαστικό για τους πολίτες της ΕΟΚ, υποτιμητικό για τη νοημοσύνη τους και «επιστημονικά» παραπλανητικό.

Έτσι το δημοψήφισμα της Κυριακής 20 Σεπτεμβρίου 1992 για το ΝΑΙ ή ΟΧΙ στο Μάαστριχτ στη Γαλλία, ανεξάρτητα απ' την οποιαδήποτε έκβασή του δεν θα μπορούσε στο κλίμα αυτό να θεωρηθεί ότι απηχεί με ακρίβεια, μετά από ώριμη κι υπεύθυνη στάθμιση των εναλλακτικών προοπτικών, την αυθεντική έκφραση της κυρίαρχης πολιτικής βούλησης του γαλλικού λαού.

Συνεπώς, η ανυπαρξία αλληλεγγύης, επηρεάζει αλυσιδωτά, μεγαλώνοντάς το και το δημοκρατικό έλλειμμα της Κοινότητας, αποδυναμώνοντας ακόμη περισσότερο την όποια έννοια κι ουσία εγγυώνται για την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας οι «μερικές», «ειδικές» και γι' αυτό εξόχως αντιφατικές κι αλληλοαναιρετικές όπως φαίνεται απ' τα παραπάνω και θα φανεί και στη συνέχεια, προσεγγίσεις της που υλοποιούνται με τις αντίστοιχες ατυχείς πολιτικές. (Ρόκος Δ. 1992).

Ένα ακόμη παράδειγμα ουσιαστικής ανυπαρξίας, (παρά τα «ύστερα» επιφαινόμενα) της κοινοτικής αλληλεγγύης την οποία γεύθηκε πρόσφατα η χώρα μας (που υποτίθεται ότι είναι ισότιμο μέλος της Κοινότητας από 1.1.1981), οριοθετεί την ακόμη παραπέρα αποδυνάμωση της διαδικασίας και της ουσίας της Ευ-

ρωπαϊκής Ολοκλήρωσης μέσα απ' την ουσιαστική αναίρεση άλλων επιμέρους πολιτικών της Κοινότητας (π.χ. για τον πολιτισμό) και τον εκφυλισμό της σε μια ατέρμονα, νομικοδιαδικαστική εξισορροπιστική, ασταθή κι ευάλωτη πορεία στην οποία όλα τα ενδεχόμενα, παρά την ύπαρξη έστω και συγκεκριμένης απόφασης, παραμένουν ανοιχτά.

Χωρίς κανενός είδους εθνική ευαισθησία (που τόσο άθλια καταναλώθηκε με την εκχυδαϊσμένη μορφή της κατηλείας μιας εθνικιστικής υστεραίας) και μόνο απ' τη σκοπιά του πολίτη της Κοινότητας που διεκδικεί την αξιοπρέπειά του, το σεβασμό της κοινής λογικής, αλλά και την τήρηση της Πολιτικής της για τον πολιτισμό (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Τίτλος IX Πολιτισμός, Άρθρο 128), θα περίμενε κάποιος αυτονοήτως, χωρίς καμιά απολύτως αίτηση, επιδίωξη, προσφυγή, παράκληση και πολύ περισσότερο «μάχη» της Ελλάδας για σεβασμό των «Εθνικών της δικαίων»:

(α) να μη εκδοθεί ποτέ η ανιστόρητη σχετικά με την Ελλάδα Ευρωπαϊκή Ιστορία,

(β) να μη τεθεί ποτέ θέμα αμφισβήτησης της ελληνικότητας της Μακεδονίας,

(γ) να θεωρούνται απαραβίαστα τα σύνορα και της Ελλάδας και από ανατολάς,

(δ) να μη χαθούν τόσο πολύτιμες και δαπανηρές ανθρωποώρες σε άχαρες και μίζερες διαβουλεύσεις επί ανύπαρκτων θεμάτων, για τον απλούστατο λόγο ότι η Ελλάδα είναι ισότιμο μέρος του όλου της ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, γιατί τα σύνορά της, όπως άλλωστε και τα σύνορα των υπόλοιπων 11 χωρών-μελών της Κοινότητας είναι ευρωπαϊκά σύνορα, και γιατί αυτονόητα η ιστορία της κι ο πολιτισμός της είναι πλέον κοινή ιστορία και κοινή πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και γι' αυτό διατηρείται και προστατεύεται απ' αυτήν.

Η ταυτόχρονη ανυπαρξία κοινοτικής αλληλεγγύης, κοινής λογικής και «ίσων μέτρων και σταθμών» στη χάραξη και τήρηση συνεπών πολιτικών απ' την Κοινότητα σε καθημερινά θέματα, δοκιμάζουν έτσι στην πράξη την ποιότητα, την αντοχή και το ήθος της θεωρίας της ευρωπαϊκής «Ολοκλήρωσης» αποδεικνύοντας την και σ' αυτό το πεδίο αναξιопιστία κι αδυναμία της.

5. Ευρωπαϊκή Ένωση: Το έλλειμμα στρατηγικής της προοπτικής

Κινητήρια δύναμη προώθησης κι ανάπτυξης της ιδέας και της πολιτικής της ευρωπαϊκής ένωσης ήταν και παραμένει ο κυρίως αρνητικού χαρακτήρα εμποροβιομηχανοκεντρικός και τεχνολογικός ανταγωνισμός της προς τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία και οι πολυδιάστατες επιπτώσεις και συνέπειες μιας τέτοιας επιλογής στις επιμέρους πολιτικές της, στον καθορισμό των αξιών και της «ευρω-

παϊκής» συνείδησης, στις συλλογικότητες και τις νοοτροπίες της, στα πεδία και τις μεθόδους παραγωγής της και στο περιβάλλον καθώς και στη στρατηγική προοπτική της σ' έναν κόσμο που διαρκώς μεταλλάσσεται ως ενιαίο ζωντανό σύστημα το οποίο υφίσταται τις κάθε είδους «αναπτυξιακές» επιλογές του Ανθρώπου (Ρόκος Δ. 1992), στις ιδιαίτερα πολύπλοκες σήμερα συνθήκες της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας.

Μια εσωστρεφής διάσταση αυτού του εξωστρεφούς ανταγωνιστικού οράματος, συνήθως μη αποκαλυπτόμενη, αφορά στην και πάλι αρνητικού χαρακτήρα φοβία των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών απέναντι στο δυναμισμό της γερμανικής οικονομίας, (ακόμη και στο πλαίσιο της «ελλειμματικής» ως ανύπαρκτης τις περισσότερες φορές κοινοτικής αλληλεγγύης, όπως είδαμε και παραπάνω).

Έτσι και όχι μόνο γι' αυτό το λόγο, κάθε τυχόν «ενιαία» κι «ολοκληρωμένη» στρατηγική προοπτική για την ευρωπαϊκή ένωση και για τον ιδιαίτερο, δημιουργικό της ρόλο ως νέας μεγάλης κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής και τεχνολογικής δύναμης και συλλογικότητας στον παγκόσμιο χάρτη, περιορίζεται αντικειμενικά από τις εσωτερικές της αναστολές, αδυναμίες κι επιφυλάξεις, οι οποίες εκφράστηκαν στο παρελθόν εύστοχα (και δεν διαψεύστηκαν έκτοτε) με τον οριακό αμυντικό συμβιβασμό «καλύτερα μισε ευρωπαϊκή Γερμανία (έστω και μεγάλη, ενοποιημένη και δυνατή) παρά μια γερμανική Ευρώπη».

Παρά τη βούλησή της, π.χ. να προωθήσει «σε διεθνές επίπεδο μέτρα για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων» (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Τίτλος XVI, Περιβάλλον, Άρθρο 130Ρ), δεν φαίνεται ν' αντιλαμβάνεται η Κοινότητα, ότι η συνολική δομή και λειτουργία της, και οι οικονομικές κυρίως επιλογές της συντελούν καταλυτικά στην παραγωγή κι όξυνση των προβλημάτων αυτών. Η άποψή της για τη «Συνεργασία για την Ανάπτυξη» και το βάρος που δίνει σ' αυτήν, (με την άκρως ασήμαντη αναλογικά χρηματοδότηση των σχετικών δράσεων), δεν αφήνουν καμιά αμφιβολία γι' αυτό.

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 130γ της Συνθήκης για την ευρωπαϊκή ένωση (τίτλος XVII, Συνεργασία για την Ανάπτυξη):

«1. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη η οποία συμπληρώνει την πολιτική των κρατών-μελών ευνοεί:

- τη σταθερή και διαρκή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών και ιδιαιτέρως των πιο μειονεκτικών,
- την αρμονική και προοδευτική ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στη διεθνή οικονομία
- την καταπολέμηση της ένδειας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

2. Η κοινοτική πολιτική στον τομέα αυτό συμβάλλει στο γενικό στόχο της ανάπτυξης και της εδραίωσης της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου καθώς στο στόχο του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών...».

Η παραπάνω καθαρά ευχολογικού χαρακτήρα αναφορά θα πρέπει να συνεκτιμηθεί με τις τεράστιες αμυντικές της δαπάνες (σ' επίπεδο κρατών-μελών και στα επίπεδα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας, της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO) τις οποίες διατηρεί, παρά το γεγονός ότι θα μπορούσε να κάνει το μεγάλο άλμα και να τις μειώσει αποφασιστικά, μια που δεν υπάρχει πλέον κανείς εξωτερικός κίνδυνος (παλαιού τύπου) και οι μελλοντικοί (ενδεχόμενοι) κίνδυνοι έχουν σήμερα τη μορφή των οξύτατων προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο τρίτος κόσμος (αλλά κι ο «τέταρτος», οι περιθωριοποιημένες κατηγορίες πολιτών του πρώτου κόσμου) και ο πλανήτης μας στο σύνολό του.

Την ώρα λοιπόν που η φτώχεια, η λειψυδρία, η ανυπαρξία τροφίμων, η υποβάθμιση των εδαφών, η αποψίλωση των δασών, οι φυσικές καταστροφές, οι ασθένειες, τα χρέη και η μόλυνση του περιβάλλοντος κάνουν εφιαλτική και αβίωτη τη ζωή στον τρίτο κόσμο και οι ανισότητες, η νέα φτώχεια και η ανεργία δημιουργούν εκρηκτικές καταστάσεις στον πρώτο, η εμμονή μιας νέας μεγάλης δύναμης σε κλασικές συνταγές παλαιού τύπου «βοήθειας» και «παρέμβασης» δεν αποδεικνύει μόνο το έλλειμμα στρατηγικής προοπτικής της, αλλά και την οξύτατη μυωπία της στο να δει τους νέους κινδύνους που κανένα οπλικό σύστημα δεν θα μπορεί ν' αντιμετωπίσει.

Γιατί και η Ευρώπη ως αναπόσπαστο μέρος του «όλου» θα έχει κοινή τύχη με το θνήσκοντα πλανήτη μας (αν δεν υπάρξει ένα άλλο όραμα και μια στρατηγική ανατροπή της πορείας προς την καταστροφή του κοινού μας σπιτιού) και ακόμη, γιατί κανένα αμυντικό σύστημα ή σύστημα ασφαλείας δεν θα μπορεί ν' αντισταθεί στα δισεκατομμύρια των χωρίς μοίρα πολιτών του κόσμου που κάποτε θα ζητήσουν τις ευθύνες όλων μας για την εξόντωσή τους.

Κι οι ευθύνες δεν είναι μόνο της αποικιοκρατίας, των άνισων ανταλλαγών, της εκμετάλλευσης των φυσικών διαθεσίμων, του καπιταλισμού και του ιμπεριαλισμού.

Είναι σαφώς και ευθύνες όλων όσων δεν βλέπουν και δεν συνεκτιμούν με ολοκληρωμένο τρόπο όταν παίρνεις αποφάσεις τις πολυδιάστατες επιπτώσεις των κυρίαρχων πολιτικών των μερικών «προσεγγίσεων της οικονομικής σταθεροποίησης και ανάπτυξης πάνω στην κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον, με πλανητική, χωρική, γεωγραφική, εθνική και χρονική αναφορά».

Η Παγκόσμια επιτροπή για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (The World Commission on Environment and Development, 1988), με βάση στοιχεία από τις παρακάτω πηγές:

- International Task Force: «Tropical Forests. A Call for Action», Washington D.C., World Resources Institute, 1985.
- M. K. Tolba: «Desertification and the Economics of Survival», UNEP Information 86/2, 25.3.86.
- A. Agarwal et al.: «Water Sanitation and Health for All»? IIED/Earthscan, London, 1981.

– World Bank: «World Development Report 1984», Oxford University Press, New York, 1984,

συσχετίζει τις στρατιωτικές δαπάνες με τις απαιτούμενες δαπάνες για σωτήριες για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη μας δράσεις στα βασικά προβλήματα του τρίτου κόσμου και του περιβάλλοντος.

Με βάση τα στοιχεία αυτά:

Το 1985 δαπανήθηκαν στον κόσμο για στρατιωτικούς σκοπούς 900 δις δολάρια, μ' άλλα λόγια περισσότερα από 2,5 δις δολάρια την ημέρα.

– Ένα Πρόγραμμα δράσης για τα τροπικά δάση θα κόστιζε 1,3 δις δολάρια το χρόνο για πέντε χρόνια. Η ετήσια δαπάνη του ισοδυναμεί με τις στρατιωτικές δαπάνες μισής μέρας.

– Η πραγματοποίηση του Προγράμματος δράσης για την ερημοποίηση, του ΟΗΕ, θα κόστιζε 4,5 δις δολάρια το χρόνο για τις δύο τελευταίες δεκαετίες του αιώνα μας. Η ετήσια δαπάνη του ισοδυναμεί με λιγότερο από δύο ημερών στρατιωτικές δαπάνες.

– Ένας απ' τους μεγαλύτερους περιβαλλοντικούς κινδύνους στον τρίτο κόσμο είναι η έλλειψη καθαρού νερού για οικιακή χρήση συμβάλλοντας στο 80% των ασθενειών. Οι ετήσιες δαπάνες για τη σχετική δράση στο πλαίσιο της U. N. Water and Sanitation Decade (80's) θα ισοδυναμούσαν με 10 ημερών στρατιωτικές δαπάνες.

– Η προμήθεια υλικών αντισύλληψης για όλες τις γυναίκες που είχαν αποφασίσει να ακολουθήσουν οικογενειακό προγραμματισμό θα κόστιζε άλλο 1 δις δολάρια πέρα από τα δύο που ξοδεύονται ήδη σήμερα. Θ' απαιτούσε μ' άλλα λόγια για ένα χρόνο το ισοδύναμο στρατιωτικών δαπανών 10 ωρών.

Μια ευρωπαϊκή ένωση με στρατηγική προοπτική, θα μπορούσε αξιοποιώντας τα στοιχεία αυτά και τις ευνοϊκότερες αντικειμενικά σήμερα συνθήκες, να ξεπεράσει το συμβατικό ρόλο των παραδοσιακών μεγάλων δυνάμεων με τις τεράστιες ευθύνες για το σημείο στο οποίο βρίσκεται ο κόσμος μας σήμερα και να χαράξει ένα ελπιδοφόρο μέλλον για την ανθρωπότητα, περιορίζοντας μονομερώς τις στρατιωτικές δαπάνες της και αναλαμβάνοντας εξολοκλήρου τις δαπάνες αυτές, σύροντας ταυτόχρονα τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία σ' ένα τέτοιο γόνιμο πεδίο ανταγωνισμού για τη ζωή και το μέλλον του πλανήτη μας.

6. Για μια Ολοκληρωμένη Πολιτική Ευρωπαϊκής Ενοποίησης

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει ότι οι καταβολές, τα δομικά χαρακτηριστικά και τα στοιχεία συγκρότησης της πολιτικής της ευρωπαϊκής ενοποίησης:

(α) ανατρέχουν κυρίως στο παρελθόν και βλέπουν το μέλλον με τις κυρίαρχες και πάντα «μερικές» οπτικές του παρελθόντος,

(β) αναπαράγουν στο εσωτερικό της νέας και γι' αυτό «δυνάμει» τουλάχιστον ελπιδοφόρας συλλογικότητας, τις αποτυχημένες και πάντα «μερικές» νοοτροπίες των κυρίαρχων κοινωνικών δυνάμεων των συνιστωσών της.

(γ) μεταφέρουν στην ένωσή τους τις παραδοσιακές αντιλήψεις: ότι π.χ. μία επιτυχημένη πολιτική ευρωπαϊκής ενοποίησης είναι το «εν κενώ», σε εργαστηριακές συνθήκες, μηχανιστικό άθροισμα των επιμέρους «επιτυχημένων» πολιτικών της, πρώτα και κυρίως στην οικονομία και στην αγορά και εξαιρετικά περιθωριακά και δευτερευόντως στην παιδεία, την κοινωνία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον, κ.λπ., παραβλέποντας π.χ. ότι οι βασικές εναλλακτικές αναπτυξιακές της επιλογές:

(Ι) πρώτα και κυρίως σταθεροποίηση και εξυγίανση της οικονομίας και μετά οικονομική ανάπτυξη («συντηρητική» επιλογή) και

(ΙΙ) σταθεροποίηση και εξυγίανση της οικονομίας και ταυτόχρονα οικονομική ανάπτυξη («προοδευτική» επιλογή) είναι απολύτως «μερικές» και βλέπουν μόνο το δένδρο αγνοώντας το δάσος.

Μ' άλλα λόγια την κοινωνία, την ακραία ανισότητα στην κατανομή των βαρών, το συνακόλουθο με τη «σύγκλιση» των οικονομιών των κρατών-μελών τεράστιο ποσοστό ανεργίας, την περιθωριοποίηση όλο και περισσότερων κατηγοριών πολιτών, τις βαρύτερες και μη αναστρέψιμες βλάβες του φυσικού, κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος και το κυριότερο την αύξουσα απογοήτευση των πολιτών της Κοινότητας, οι οποίοι θα βλέπουν κάθε μέρα και περισσότερο την απόσταση της μίζερης πραγματικότητας από τα φιλόδοξα οράματά της και τα χωρίς πρακτική αξία και τελικά αναξιόπιστα στη συνείδησή τους θεσμικά της επιτάγματα,

(δ) μεταμφιέζουν άτεχνα, εθνικές ή και εθνικιστικές μικροπολιτικές σκοπιμότητες των ισχυρότερων εταίρων σε «ρεαλιστικές» κοινοτικές επιλογές,

(ε) «βλέπουν» τον ευρωπαϊκό περίγυρο αλλά και τον κόσμο ως σύνολο, ακόμη, με τη μερικότητα της ιστορικά καθορισμένης κρατοκεντρικής ματιάς των επιμέρους συνιστωσών της Κοινότητας,

(στ) ακολουθούν τα υφιστάμενα (και μετά την κατάρρευση των κρατών του υπαρκτού σοσιαλισμού μονοσήμαντα) στερεότυπα παρέμβασης στις διεθνείς εξελίξεις χωρίς την επινόηση μιας εναλλακτικής ολιστικής θεώρησης των νέων συνθηκών και των πολυδιάστατων και πιο οξυμένων προβλημάτων που αυτές συνεπάγονται σε πλανητικό επίπεδο, με συνέπεια την ουσιαστική ανυπαρξία ενός πρωτοπόρου δημιουργικού ρόλου της Ευρώπης στην κατεύθυνση μιας λιγότερο τουλάχιστον απαισιόδοξης πορείας για τον κόσμο μας,

(ζ) καθηλώνουν προοπτικά το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα στενά περιθώρια των δυνατοτήτων μιας μεγάλης ανταγωνιστικής δύναμης, ομολογής, ομοιοθέτης κι ομοιοστασιακής με τους ανταγωνιστές της, που στην καλύτερη περίπτωση θα μπορεί να εξασφαλίζει με ατέρμονες, μίζερες και αντιφατικές διαδικασίες εξισορροπιστικών σκοπιμοτήτων ένα «αξιοπρεπές» μερίδιο στη διεθνή α-

γορά, στη διεθνή πολιτική, σε μια από κάθε άποψη στασιμοπληθωριστική κοινωνία.

Η απάντηση στο μεγάλο ερώτημα: «Υπάρχει αξιόπιστη και δημιουργική εναλλακτική πολιτική ευρωπαϊκής ενοποίησης, η οποία θα συνεπάγεται ένα καινούργιο αξιόπιστο όραμα για τον κόσμο μας;» ξεπερνάει αντικειμενικά το δυναμικό αλλά και τις φιλοδοξίες μιας ή περισσότερων προτάσεων.

Έτσι η συμβολή αυτή περιορίζεται να καταλήξει στην πρόταση προς διεπιστημονική έρευνα και μελέτη τριών θέσεων σύμφυτων με τις αρχές της μεθοδολογίας των «Ολοκληρωμένων Αποδόσεων» (Ρόκος Δ. 1967, 1976, 1981, 1985, 1988) την οποία εφαρμόζει ο υπογραφόμενος στο πεδίο των ιδιαίτερων ερευνητικών του ενδιαφερόντων (για την ολοκληρωμένη διερεύνηση, απογραφή, χαρτογράφηση και παρακολούθηση των φυσικών κι ανθρώπινων διαθεσίμων, των σχέσεων, των αλληλεξαρτήσεων και των αλληλεπιδράσεών τους, αλλά και των τάσεων μεταβολών τους διά μέσου του χρόνου, ως απαραίτητης, θεμελιακής σημασίας, αξιόπιστης, ακριβούς κι ολοκληρωμένης υποδομής λήψης αναπτυξιακών αποφάσεων) και που θα μπορούσε ενδεχομένως να βοηθήσει και στην απάντηση του ερωτήματος αυτού.

Οι θέσεις αυτές είναι:

Θέση 1η

Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση (όπως αναλογικά και Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη, Ρόκος Δ. 1985) είναι μια νέα, διαφορετική απ' την προηγούμενη κατάσταση ισορροπίας συστημάτων, σχέσεων κι αλληλεπιδράσεων των κρατών-μελών της Κοινότητας με στόχο τη «βέλτιστη» αξιοποίηση των «πραγματικών» δυνατοτήτων της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής τους πραγματικότητας, σύμφωνα με το κυρίαρχο κάθε φορά κοινωνικό πλαίσιο αξιών κι επιλογών, όπως αυτό καθορίζεται από τη δυναμική ισορροπία της πολιτικής βούλησης των κοινωνικών δυνάμεων που βρίσκονται στην εξουσία, σε σχέση τόσο με την κυρίαρχη κοινωνική συνείδηση, όσο και με τη συνολική κοινωνική δυναμική στις συγκεκριμένες συνθήκες.

Έτσι η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε να είναι μια πραγματικά ανοιχτή στις εξελίξεις και στις μεταβολές της πολιτικής και κοινωνικής δυναμικής διαδικασία «μιας διαρκώς στενότερης ένωσης των λαών της Ευρώπης, στην οποία οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες» (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Τίτλος Ι, Κοινές Διατάξεις, Άρθρο Α) και όχι μια πάγια, άκαμπτη, στατική και μη αναθεωρούμενη (κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες) συνολικά πορεία.

Θέση 2η

Οι αναγκαίες φάσεις της δυναμικής διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (όπως και της δυναμικής διαδικασίας σχεδιασμού ολοκληρωμένης ανά-

πτυξης, Ρόκος Δ. 1981) μπορούν και πρέπει ν' ακολουθούν αναλογικά τη διαδοχή:

(α) Καθορισμός του αντικειμενικού σκοπού και των στόχων της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης,

(β) Συνεχής πληροφόρηση για τα ποιοτικά και μετρητικά μεγέθη των στοιχείων που συγκροτούν τη φυσική και την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα των κρατών-μελών/συνιστωσών της,

(γ) Εκτιμήσεις με βάση τις διαπιστωνόμενες τάσεις και μορφοποίηση των δυνατών εναλλακτικών καταστάσεων,

(δ) Αποτίμηση των δυνατών εναλλακτικών καταστάσεων,

(ε) Επιλογή της «βέλτιστης» (με βάση το κάθε φορά κυρίαρχο πλαίσιο αξιών),

(στ) Πραγματοποίησή της, συνεχής παρακολούθηση των πολυδιάστατων επιπτώσεών της σε πλανητικό, εθνικό, γεωγραφικό, κοινωνικό, οικονομικό, νομισματικό, ερευνητικό/τεχνολογικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό επίπεδο και κατάλληλη ανάδραση για επανάληψη της όλης διαδικασίας με στόχο την τελική επιλογή της πραγματικά βέλτιστης κατάστασης.

Θέση 3η

Όπως και για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων ολοκληρωμένης ανάπτυξης έτσι, αναλογικά και για την ομαλή πορεία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης προϋποτίθεται η συντονισμένη και σωστά προσανατολισμένη διεπιστημονική προσπάθεια για τη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής:

(α) με την αξιόπιστη κι ολοκληρωμένη διερεύνηση κι απογραφή των στοιχείων που συγκροτούν τη φυσική πραγματικότητα των κρατών-μελών/συνιστωσών της Κοινότητας,

(β) με την πιστή απόδοση της οικονομικής και κοινωνικής τους πραγματικότητας, της σχέσης τους με την αντίστοιχη φυσική πραγματικότητα, αλλά και των μέτρων τάσης των μεταβολών κι αλληλεξαρτήσεών τους στο χώρο που υπάρχει, τελείται ή αντιμετωπίζεται ένα ιδιαίτερο πρόβλημα,

(γ) με την απόκτηση κι αξιολόγηση πληροφοριών για τις επιπτώσεις και τις αλληλεπιδράσεις της συγκεκριμένης διαδικασίας Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης στο φυσικό και οικονομικοκοινωνικό χώρο κάθε κράτους-μέλους/συνιστώσας της Κοινότητας

(δ) με την προετοιμασία όλων εκείνων των βασικών σχεδίων χαρτών και πληροφοριακών στοιχείων που θα διευκολύνουν, θα τεκμηριώνουν και θα καθιστούν δυνατή τη διαδικασία λήψης των «σωστών» αποφάσεων (Ρόκος Δ. 1981).

Η εφαρμογή των θέσεων αυτών θα έκανε ενδεχομένως τις φιλόδοξες κοινές διατάξεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση να μη μοιάζουν με ευχολόγια σε σχέση τόσο με τα μεγάλα εσωτερικά της προβλήματα όσο και με τη στρατηγική προοπτική της στο σύγχρονο κόσμο.

Επιμύθιο

Το οριακότατο ΝΑΙ του γαλλικού λαού στη Συνθήκη για την Ένωση της Ευρώπης κατανοήθηκε ορθά από όλους τους πολίτες αλλά και τμήματα των ηγεσιών των κρατών-μελών ως ένα πολυσήμαντο μήνυμα απαίτησης να επανεξετασθεί η συνολική πολιτική προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.

Είναι πια κοινή πεποίθηση ότι η οικονομική και νομισματική σύγκλιση όχι μόνο δεν συνεπάγονται την κοινωνική συνοχή και δεν συμπορεύονται μ' αυτήν, αλλά αντίθετα αφήνουν πίσω τους θύματα τους εργαζομένους, τα χαμηλά και μεσαία εισοδηματικά στρώματα, τις προβληματικές και τις μειονεκτούσες περιφέρειες και το κυριότερο όλο και περισσότερους ανέργους (ιδιαίτερα νέους), παραιτημένους, απελπισμένους και περιθωριοποιημένους πολίτες.

Και βέβαια μια τέτοια εξέλιξη δεν αποτελεί ολοκλήρωση.

Δεν αποτελεί διαδικασία αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης, μείωσης και προοδευτικής εξάλειψης των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων αλλά ούτε και σεβασμού των ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων και της πολιτικής κληρονομιάς της ηπείρου μας.

Με παλιές ιδέες, νοοτροπίες, μεθοδολογικά εργαλεία και πολιτικά και κυβερνητικά τεχνάσματα δεν μπορούν ν' αντιμετωπισθούν τα πολυδιάστατα σύγχρονα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά, αναπτυξιακά και περιβαλλοντικά προβλήματα, και πολύ περισσότερο δεν μπορούν να αποκρυβούν, να ωραιοποιηθούν ή ν' «αξιοποιηθούν» για επιτάχυνση ίδιας ποιότητας και φιλοσοφίας διαδικασιών ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Γιατί οι μερικές προσεγγίσεις των προβλημάτων και οι μερικές πολιτικές αντιμετώπισής τους, απ' τη φύση τους θα εξακολουθήσουν να παράγουν αντιφάσεις, αποκλίσεις και αποδιαρθρώσεις, να βαθαίνουν την κρίση και να απομακρύνουν την προοπτική μιας πραγματικής ολοκλήρωσης.

Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση συνεπώς υποχρεωτικά προϋποθέτει:

- Ολοκληρωμένες προσεγγίσεις των προβλημάτων,
- Ολοκληρωμένα, αξιόπιστα και συνεχώς ενημερωμένα ανοιχτά και δημόσια συστήματα πληροφοριών για τα στοιχεία που συγκροτούν τη φυσική, την κοινωνικοοικονομική, την πολιτιστική, την αναπτυξιακή, την οργανωτικοδιοικητική και την περιβαλλοντική πραγματικότητα των κρατών-μελών της Κοινότητας και των περιφερειών τους, αλλά και των εσωτερικών και εξωτερικών αλληλεπιδράσεών τους,

– Ολοκληρωμένες πολιτικές που σε μια δημοκρατική Ευρώπη δεν μπορούν παρά να παράγονται αποκεντρωμένα απ' τα κάτω και να μην επιβάλλονται έστω και «δημοκρατικοφανώς» συγκεντρωτικά απ' τα πάνω.

Αν είναι αλήθεια ότι η κρίση του Σεπτεμβρίου 1992 οδηγεί στην πράξη (και παρά τα επιφαινόμενα), τους ηγέτες της Γαλλίας και της Γερμανίας στη συγκρότηση

γαλλο-γερμανικού άξονα ως ηγεμονικής δύναμης μιας Ευρώπης πολλών ταχυτήτων (που οι προδιαγραφές «Ολοκλήρωσης» της συμπεριλαμβάνουν αποκλειστικά και μόνον κριτήρια οικονομικά και νομισματικά), μένει στους πολίτες της η ευθύνη για το συνολικό αναπροσανατολισμό της στην κατεύθυνση της πραγματικής της ολοκλήρωσης.

7. Βιβλιογραφία

Commission of the European Communities: E.C. Research Funding» 2nd Edition, CEC, Brussels, 1990.

ΕΟΚ: «Η Πολιτική Έρευνας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας» Ευρωπαϊκά Κείμενα 2/1985, Λουξεμβούργο, 1985.

ΕΟΚ: «Ευρώπη. Η Ανθρώπινη Κοινωνία», Ευρωπαϊκά Κείμενα, 4/1990.

EEC: «Research and Technological Development Policy», Luxemburg, 1988.

Ρόκος Δ.: «Κοινωνία, Τεχνολογία και Παραγωγή. Σχέσεις, Αλληλεπιδράσεις και Αλληλοκαθορισμοί. Πολιτικές και Περιβαλλοντικές Διαστάσεις». Συνέδριο: Κοινωνία Τεχνολογία και Αναδιάρθρωση της Παραγωγής, Πολυτεχνείο Κρήτης, 1-4.10.1992. (Πρακτικά υπό δημοσίευση).

Ρόκος Δ.: «Πόλεμος και Ειρήνη σήμερα. Συμβολή στην διεπιστημονική ανάλυση των αιτίων και των αποτελεσμάτων τους». Τρίτο Συνέδριο, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Δήμος Χανίων, Χανιά 1991, α. (Πρακτικά υπό δημοσίευση).

Ρόκος Δ.: «Ο ρόλος του Σύγχρονου Διεπιστημονικού Τεχνικού Πανεπιστημίου», Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, τ. 6, Αθήνα, Δεκέμβριος 1991, β.

Rokos D., Despotakis V.: «The development of an Integrated Cadastral Land Information System for Greece», Colloque de Strasbourg, Novembre 1990, Societe Francaise de Photogrammetrie et Teledetection, Bulletin No 121.

Ρόκος Δ., (Επιστημονικός Υπεύθυνος) Ερευν. Ομάδα: Α. Αρβανίτης, Β. Δεσποτάκης, Β. Καραθανάση, Ι. Μανιάτης, Β. Καραθανάση, Ι. Μανιάτης, Δ. Ρόκος, Ηλ. Χατζηστεφάνου: «Ανάπτυξη Συστήματος Ολοκληρωμένων Κτηματολογικών Πληροφοριών Γης». Τελική Έκθεση Ερευνητικού Προγράμματος ΓΓΕΤ, Ε.Μ.Π., Εργαστήριο Τηλεπισκόπησης, Αθήνα, 1990. (σελ. 294).

Ρόκος Δ.: «Η αντικειμενικοποίηση σημαντικών λειτουργιών του κράτους. Αρχές, Μέθοδοι, Μέσα και Πρακτικές». 1ο Επιστημονικό Συνέδριο, «Οι Λειτουργίες του Κράτους σε περίοδο κρίσης. Θεωρία και Ελληνική Εμπειρία» Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, 4-6.10.1989, Αθήνα, 1989. Πρακτικά.

Ρόκος Δ.: «Το Σύστημα Ολοκληρωμένων Κτηματολογικών Πληροφοριών Γης. (Σ.Ο.Κ.Π.Γ.) Η Συμβολή της Τηλεπισκόπησης». Συνέδριο «Οι προοπτικές του Ελληνικού Κτηματολογίου» Ε.Μ.Π., Τ.Ε.Ε., Ο.Κ.Χ.Ε., Αθήνα, 1989. Πρακτικά.

Ρόκος Δ.: «Ο διαλεκτικός χαρακτήρας της ανάπτυξης. Ένα διεπιστημονικό μεθοδολογικό εργαλείο για την προσέγγισή της». Συνέδριο «Η διεπιστημονική προσέγγιση της Ανάπτυξης». Ε.Μ.Π., Αθήνα, 1988, Επιστημονική Σκέψη, τ. 44/1989, και Πρακτικά, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1990.

Ρόκος Δ.: «Τηλεπισκόπηση: Ένα μεθοδολογικό εργαλείο παρακολούθησης του περιβάλλοντος». Πρακτικά, Επιστημονικό Διήμερο «Η Προστασία του Περιβάλλοντος» Ε.Μ.Π., Αθήνα, 1988.

Rokos D.: «Cybernetics and remote sensing methodology. A dialectic interdisciplinary and integrated approach». Archives XVI International Congress of the International Society for Photogrammetry and Remote Sensing. Vol. 27, Part B7, Commission VII, pp. 460-469. I.S.P.R.S., Kyoto, 1988.

Ρόκος Δ.: «Φωτοερμηνεία-Τηλεπισκόπηση» Ε.Μ.Π., Εργαστήριο Τηλεπισκόπησης, Αθήνα, 1988.

Rokos D.: «Towards a National Strategy for the Development of Informatics in Greece. Its dialectical relation to Development Infrastructure studies». Πρακτικά Συνεδρίου «Πληροφορική και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Α.Π.Θ., Κέντρο Δελφών 1986.

Ρόκος Δ.: «Ανάπτυξη, Πληροφορική και Εθνική Ανεξαρτησία». Προσκεκλημένη Εισήγηση, Διεθνής Συνδιάσκεψη ΕΠΥ. Μεταφορά Τεχνολογίας και Βιομηχανία Πληροφορικής. Αθήνα, Δεκέμβριος 1985.

Ρόκος Δ.: «Φυσικά Διαθέσιμα και Ολοκληρωμένες Αποδόσεις» Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1981 (ανατύπωση 1985 και 1989), (σελ. 304). (α)

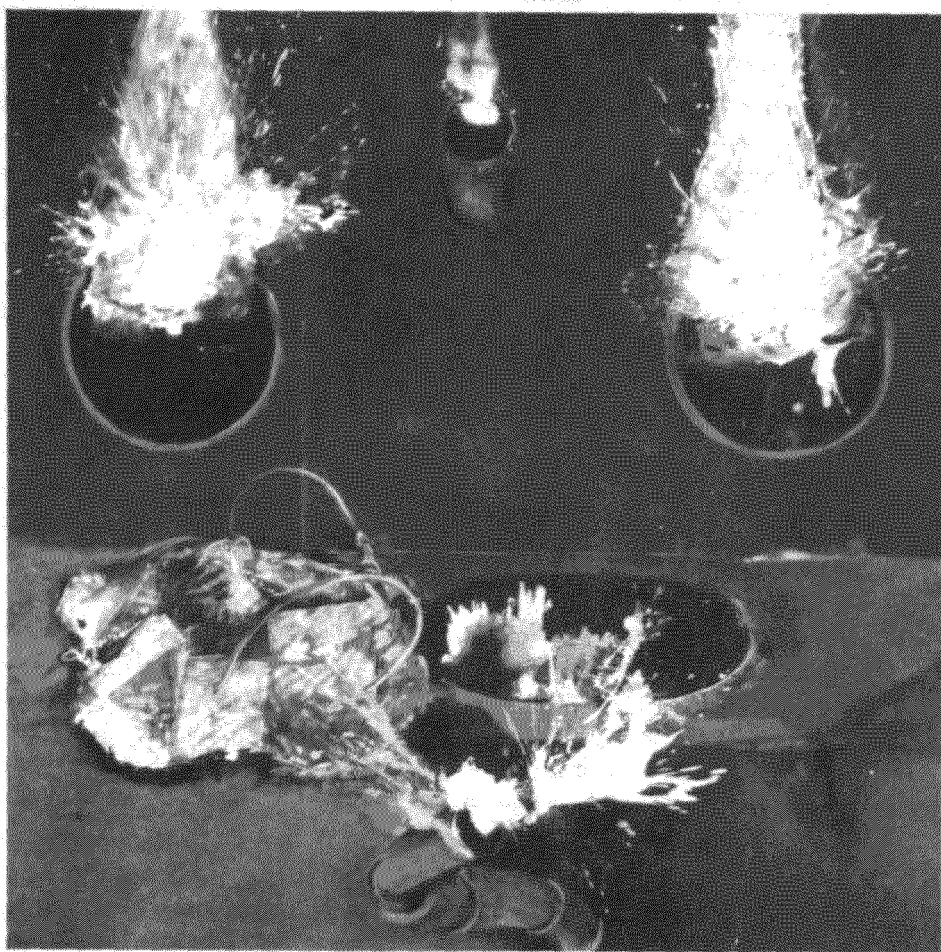
Ρόκος Δ.: «Κτηματολόγιο και Αναδασμός. Πολιτική Γης». Εκδ. Μαυρομάτης ΕΠΕ, Αθήνα, 1981 και Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 1989, (σελ. 273). (β)

Rokos D.: «Integrated Photogrammetric Contribution to Development. Educational and Administrative Aspects», Archives, XIIIth International Congress of the International Society of Photogrammetry, ISP, Commission VI, Helsinki, 1976.

Ρόκος Δ.: «Θεμελιώδεις Προϋποθέσεις Ορθολογικής Ανάπτυξης», Οικονομικός Ταχυδρόμος, Απρίλιος, Αθήνα, 1967.

The World Commission on Environment and Development: «Our Common Future», Oxford University Press, Oxford, 1988.

Williams Roger: «The EC's Technology Policy as an Engine for Integration». Government and Opposition, 24, 2, Spring 1989, 158-176.

PAUL REBEYROLLE: «Ο υπόνομος», 1983.